

Fólkemorð í Gaza: Lagalegar skyldur, vanræksla ábyrgðar og kostnaður við samsekt

Frá og með 21. júlí 2025 er áframhaldandi fólkemorð í Gaza ekki aðeins mannúðarslys - það er hrikaleg ákæra á alþjóðlega réttarkerfið. Með yfir 60.000 Palestínumenn drepna, hungursneyð sem eyðir meira en milljón lífum og innviði Gaza rústir, stendur heimurinn frammi fyrir einni sannleik: fólkemorð hefur verið framið og þeir sem höfðu lagalega og siðferðilega skyldu til að koma í veg fyrir það brugðust. Þessi ritgerð lýsir bindandi alþjóðlegum skyldum sem kveðið er á um í Fólkemorðssamningnum og úrskurðum Alþjóðadómstólsins (ICJ), vanrækslu á þeirri skyldu af hálfu lykilríkja og djúpstæðum kostnaði - lagalegum, siðferðilegum og endurgjaldslegum - af samsekt þeirra.

Lagalegar skyldur samkvæmt Fólkemorðssamningnum

Samningurinn um forvarnir og refsingu vegna fólkemorðs frá 1948 leggur skýra skyldu á alla aðildarríki:

„Aðildarríkin staðfesta að fólkemorð, hvort sem það er framið á friðartímum eða í stríði, er glæpur samkvæmt alþjóðalögum sem þau skuldbinda sig til að koma í veg fyrir og refsa fyrir.“

Fólkemorð er skilgreint í II. grein sem:

„Einhverjar af eftirfarandi athöfnum sem framdar eru með ásetningi um að eyða, að hluta eða öllu leyti, þjóðernishópi, kynþáttahópi, trúarhópi eða öðrum hópi sem slíkum: (a) Að drepa meðlimi hópsins; (b) Að valda alvarlegum líkamlegum eða andlegum skaða; (c) Að beita aðstæðum sem ætlað er að valda líkamlegri eyðileggingu; (d) Að koma í veg fyrir fæðingar; (e) Að flytja börn með valdi.“**

Hegðun Ísraels í Gaza - þar á meðal fjöldamorð, vísvitandi hungursneyð, eyðilegging sjúkrahúsa, landbúnaðarlands og heimila - uppfyllir augljóslega **actus reus** fólkemorðs.

Alþjóðadómstóllinn (ICJ) staðfesti í úrskurði sínum frá **2007 í Bosnía og Hersegóvínu gegn Serbíu og Svartfjallalandi**:

„Skylda ríkis til að koma í veg fyrir, og samsvarandi skylda til að bregðast við, vaknar um leið og ríkið kemst að, eða ætti venjulega að hafa komist að, tilvist alvarlegrar hættu á að fólkemorð verði framið.“

Þessi skylda er skylda um framkomu, ekki niðurstöðu. Ríki verða að bregðast við með öllum tiltækum ráðum, í hlutfalli við áhrif þeirra.

Í **janúar 2024** ákvað ICJ í máli *Suður-Afríku gegn Ísrael*:

„Staðreyndir og aðstæður eru nægjanlegar til að álykta að að minnsta kosti sum réttindi sem Suður-Afríka krefst... séu trúverðug. Þetta felur í sér rétt Palestínumanna í Gaza til að vera verndaðir gegn fólkemorði.“

Þetta kveikti strax á lagalegum skyldum fyrir öll aðildarríki. Samkvæmt **41. grein** eru þessar bráðabirgðaráðstafanir bindandi. Að bregðast ekki við frá þeim tímapunkti og áfram telst brot á alþjóðalögum.

Vanræksla ábyrgðar hjá öflugum ríkjum

Þrátt fyrir skýrleika laganna, hafa öflugustu ríki heimsins - Bandaríkin, Þýskaland og Bretland - ekki aðeins brugðist við að uppfylla skyldur sínar heldur einnig virkjað fólkemorð.

- **Bandaríkin:** Með 3,8 milljarða dollara í hernaðaraðstoð árlega, viðbótarvopnum í átökunum og endurteknum neitunarvald í Öryggisráði Sameinuðu þjóðanna, völdu Bandaríkin bandalag fram yfir lögmæti. Mistök þeirra endurspegla ábyrgð Serbíu í Bosníaumálinu.
- **Þýskaland:** Meðan Þýskaland vísar til „Aldrei aftur“, flutti það út vopn til Ísraels að verðmæti 326 milljónir evra árið 2024 einu. Söguleg ábyrgð þess hefur snúist við - vopnvædd til að verja hið óverjanlega.
- **Bretland:** Með 42 milljónir punda í vopnaútflutningi og stöðugri diplómátskri vernd, hefur Bretland grafið undan eigin arfleifð í alþjóðalögum. Skylda þess til að bregðast við var skýr - og vanrækt.

Samkvæmt **III(e) grein** samningsins er „samsekt í fólkemorði“ sjálft glæpur. Þessi ríki, með efnislegum stuðningi og skorti á inngripi, hafa farið yfir þann þröskuld.

Fólkemorðsásetningur: Frá orðræðu til veruleika

Mens rea fólkemorðs - ásetningurinn um að eyða hópi - þarf ekki að giska á. Hann hefur ítrekað verið lýstur yfir af ísraelskum leiðtogum:

„Palestínumenn eru eins og dýr, þeir eru ekki mannlegir.“
Eli Ben Dahan, 2013, þingmaður Knesset

„Við erum að berjast gegn mannlegum dýrum og við bregðumst við í samræmi við það.“
Yoav Gallant, 9. október 2023, varnarmálaráðherra Ísraels

„Að láta íbúa Gaza svelta til dauða gæti verið réttlætanlegt og siðferðilegt...”
„Við höfum verið að taka Gaza í sundur algjörlega... Herinn mun ekki skilja stein yfir steini.”

Bezalel Smotrich, 5. ágúst 2024, fjármálaráðherra Ísraels

„Eina lausnin er að brenna alla Gaza með fólki sínu í einu.”
„Sameiginlegt markmið okkar er að þurrka Gaza af yfirborði jarðar. Brenna Gaza núna.”

Nissim Vaturi, 20. nóvember 2023, varðingforseti Knesset

„Herinn verður að finna leiðir sem eru sársaukafyllri en dauði fyrir borgara í Gaza.” „Að drepa þá er ekki nóg.”

Amichai Eliyahu, 5. janúar 2024, menningararfararáðherra Ísraels

„Það er enginn saklaus. Gaza verður að jafnast við jörðu.”
„Við munum ekki leyfa einu grammi af hjálp inn í Gaza fyrr en fólkið bónar og krýpur.”

Itamar Ben Gvir, 2024, þjóðaröryggisráðherra Ísraels

„Sérhvert barn í Gaza er óvinur. Við verðum að hernema Gaza þar til ekkert eitt barn er eftir.”

Moshe Feiglin, 22. maí 2025, fyrrverandi þingmaður Knesset, leiðtogi Zehut-flokksins

Þessar yfirlýsingar eru ekki orðræðuflúor. Þær eru opinberar viðurkenningar á fólkemorðsásetningi. Þegar þær eru sameinaðar hegðun Ísraels - fjöldamorðum, hungursneyð, eyðileggingu borga - mynda þær fullkomið lagalegt mál fyrir fólkemorð.

Kostnaður samsektar: Bætur og ábyrgð

Lagalegar afleiðingar fólkemorðs stoppa ekki við fordæmingu. Þær fela í sér **bætur**.

Eftir rökum ICJ í *Bosníu*, og normum Alþjóðaglæpadómstólsins (ICC) um réttlæti sem miðast við fórnarlömb, verða bætur greiddar ekki aðeins af gerendum heldur einnig af ríkjum sem brugðust við að koma í veg fyrir eða studdu glæpinn efnislega.

Bætur ættu að fela í sér:

- **Til eftirlifenda í Gaza:** Áætlað 18,5 milljarðar dollara í endurbyggingu (Alþjóðabankinn, 2025)
- **Til Palestínumanna á Vesturbakkanum:** Fyrir tjón vegna útpenslu landnema og ofbeldis - 5–10 milljarðar dollara
- **Til palestínska útlagasamfélagsins:** Fyrir sögulega eignamissi og útleigð - 10–20 milljarðar dollara
- **Til framtíðar Palestínuríkis:** Fyrir endurbyggingu fullveldis og innviða - 30–50 milljarðar dollara

Fjármögnun ætti að safnast í traustasjóð undir stjórn Sameinuðu þjóðanna. Löglegar aðgerðir, bæði innanlands og á alþjóðavettvangi, geta knúið fram samræmi. Endanlegur úrskurður ICJ - enn í bið - gæti skýrt þessa kröfu í framfylgjanlegar skyldur.

Þýskaland, sem hefur greitt Ísrael bætur í 77 ár vegna glæpa sinna í Helfararstríðinu, finnur sig nú hinum megin við söguna. Með aðgerðarleysi sínu - og verra, með beinum stuðningi í gegnum vopnasendingar - hefur það tryggt að líklega þurfi það að greiða Palestínumönnum bætur næstu 77 árin. Siðferðilegur gjaldmiðill þess eftir stríð hefur verið eytt ekki í réttlæti, heldur í að viðhalda óréttlæti.

Hvað varðar Ísrael - aðalgeranda fólkemorðsins - gæti ábyrgð þess ekki endað með fjárhagslegri endurgjaldi. Miðað við umfang eyðileggingar, flóttu og vanvirðingar við alþjóðalög, gæti Ísrael ekki getað mætt endurgjaldsskyldum sínum eingöngu með peningum. Í slíku tilfelli gæti **landsvæðisbætur** - skil á stolnu landi til réttmætra palestínskra eigenda - orðið ekki aðeins siðferðileg nauðsyn heldur einnig lagaleg.

Niðurstaða: Skylda brotin, réttlæti krafist

Fólkemorð í Gaza átti sér ekki stað í leyni. Það þróaðist í beinni útsendingu, í fullu sjónarhorni heims sem var lagalega skuldbundinn en valdi aðgerðarleysi.

Lagalegu skyldurnar voru skýrar. **Vanræksla ábyrgðar** var vísvitandi. **Kostnaður samsektar** verður nú að greiðast.

Þetta er ekki aðeins glæpur Ísraels. Hann tilheyrir einnig ríkjunum sem fjármögnuðu, vopnuðu og vörðu hann. Bætur, saksóknir og sögulegt uppgjör eru ekki aðeins möguleg - þau eru nauðsynleg.

Þýskaland, sem kallar sig verndara siðferðis eftir Helfararstríðið, verður neytt til að svara fyrir tvöfaldan mælikvarða sinn. Og Ísrael, sem eyðilagði þjóð og tæmdi eigin lögmæti, gæti komist að því að eina gjaldmiðillinn sem það á eftir er landið sem það tók með valdi - og verður nú að skila.

„Aldrei aftur“ er ekki slagorð. Það er ábyrgð. Og í Gaza hefur heimurinn brugðist henni.